

br. 34516, VII, A, 9, 44, 1891

Pravila za pisavo.

(Drugi natis z dodatki.)

Spisal

P. Ladislav Hrovat,
c. k. profesor.

Novo Mesto 1891.

Založil P. Ladislav Hrovat. — Tiskal J. Krajec.

Pravila za pisavo.

PREDGOVOR

(Drugi natis z dodatki.)

Spisal

P. Ladislav Hrovat,
c. k. profesor.

Novo Mesto 1891.

Založil P. Ladislav Hrovat. — Tiskal J. Krajec.

PREDGOVOR.

Pervi povod tem „Pravilom“ je dal Luka Svetec. Ko je on bil še v Samoboru kot sudac, pravil mi je l. 1858., kako lepo govorijo hrvatski kmetje, in tudi na hrvaški meji Kranjci, ki ne znajo nemški. Priporočal mi je, naj bi vzel kot učitelj v pretres slovenske „brezglasnice“ — enklitike — povedal mi je tudi svoje principe in skušnje. Pisal je dalje v „Novicah“ l. 1862. str. 74 in 83. „Slovniški pomenki“. — Tudi je Cigale pisal že preje l. 1853. v „Novicah“ str. 327. in dr. svoje „Drobtince iz slovenske slovnice“. Po teh nasvetih so se ravnali mnogi; nekteri pa ravno nasprotno — incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim; zlasti pa mladina, ki posnema, kar bere na zadnje. Zato sem nastavlil stvar za šolo po paragrafih; nabiral sem izgleda po „Novicah“ in drugodi, največ iz dijaških nalog. Stvar je tiskana v Novomeškem programu l. 1867. — Ker me nekdanji učenci še zmiraj naganjajo za tiste paragrafe, zlasti uradniki in pridgarji, moral sem jih ponatisniti; žal, da nisem nabiral dalje izgledov, samo nekaj sem pridal, za česar takrat nisem imel primerov.

P. Ladislav.

Enklitike.

Kar se tiče imena za „breznaglasnice“, obdržali smo gerško „enklitika“, ki je dijakom bolj privajena; utegnili bi se jim reči tudi „naslonjenke“, ker se naslanjajo zavolj svoje šibkosti na druge besede, kakor gerške enklitike (*ἐπιπίπτει*) in pa latinski *que, ve, ne* (*bonum faustumque — bonus malusve — didicistine?*)

Da bode razprava umevna vsacemu, naj sledijo tu, ktere besede so enklitike, dasiravno so sploh znane, namreč:

1.) pomožnik: sem, si, je, sva, smo, ste, so, bom, boš bo;

2.) krajše oblike zaimka: me, te, se, mi, ti, si, ga, mu, jo, jih, jim, nam, vam, nas, vas;

3.) konjunktiv: — bi; in pa — li?

Če pa besedi: *so, je* pomenite to kar latinsko *sunt, inveniuntur, est, ēssent, es gibe*, takrat niste enklitiki, ampak samostojna glagola ter se rabita kot taka, n. pr.: *So ljudje, ki si ne dajo ničesar dopovedati. Je človek tukaj, ki vse vé.*

Splošne opombe.

a) Enklitika ne pričinja stavka niti glavnega niti odvisnega; razun z vprašavnim *li*, kot: *Si li slišal čudno novico? Ste li šli iskat ga?*

b) Pomožnik *je* mora biti v glavnem stavku za glagolom (participiom), če glagol pričinja stavek, v odvisnem pa vselej pred glagolom.

c) Besede se postavljajo po logičnem smislu in po pomenu stavka.

d) Naj važniše je prvo mesto, zato se stavi le-sem naj tehtniša beseda; po tem je zadnje; po sredi pa se vvrstijo šibkeje besede.

e) Naj manj samostojnosti imajo enklitike.

Razprava.

§ 1. Če subjekt začenja stavek, bodi si da je subjekt sam ali pa ima kak pridevek (adjektiv, apozicijo, genitiv ali sklon s prepozicijo), takrat sledi glagol (particip pret.) kmali za njim kot predikat, enklitika pa stopi za subjekt pred glagol. — Primeri:

Napačno.

Vetrič zibal je in tresel koruzno perje, in moravski valovi pluskali so ob bregu.

Mati Ivanova vernila se je kmali domu; Ivan pa ostal je celi dan pri Blagajču.

Vsi povabljeni gostje bili so židane volje, samo nad enim videlo se je, da mu gostarija ni bila po volji.

Svečana predstava v narodnem gledišču bila je zarad pričakovanega dohoda Slovencev odložena za pol ure.

Poslanca slovaške matice, častita Hurban in Žlota, bila sta prijazno pozdravljena, in se je zahvalil Hurban z lepo besedo.

Pravo.

Vetrič je zibal in tresel koruzno perje, in moravski valovi so pluskali ob bregu.

Mati Ivanova se je vernila kmali domov; Ivan pa je ostal celi dan pri Blagajču.

Vsi povabljeni gostje so bili židane volje, samo nad enim se je videlo, da idr.

Svečana predstava v narodnem gledišču je bila odložena za pol ure zarad pričakovanega dohoda Slovencev.

Poslanca slovaške matice, častita Hurban in Žlota, sta bila prijazno pozdravljena, in Hurban se je zahvalil z lepo besedo.

Platon, najimenitniši učenec Sokratov, je želel dobiti javno službo.

O p o m b a. Ako je subjektov pridevek kak particip, da ima veljavo celega stavka, ravna se z enklitiko tako, kakor v preklanem stavku; kot: Bratje njegovi, zavideči mu srečo (ker so mu srečo zavidali), prodali so ga v Egipt. O tem pozneje več.

§ 2. Če se začenja stavek z drugo besedo nego s subjektom, stopi enklitika precej za tisto; in sicer, ako je prva beseda glagol, stoji enklitika za njim, ako pa prva beseda ni glagol, stoji enklitika pred glagolom. — Pervo velja zlasti ondi, kjer je subjekt naznanjen po glagolu, in za-se ni izražen.

Napačno.

Se me boji — se ga sramujem — mi je obljubil — ga nisem videl — mu je terdo zažugal — ga ni bilo — ga hočem poskusiti.

Zapel je glasni zvonec in zopet bežali smo ob valovih peneče Savine.

Pojdiva tje, blagi moj! tam velikrat našla sem že tolažbe bolni duši.

Z vso mogočo zgovornostjo skušal je Ivan tolažiti prežalostno sestrico; pa besede njegove imele so le malo vspeha.

Zdaj vzdigne se sijajni sprevod s kolodvora v mesto.

Še dandanes hranjena je taka goba v ljubljanski muzeji.

Tako prisijala je zlata zarja svobode v vsaki kot slovenskih dežel.

Celi teden jedli in pili so složni korenjaki na zdravje drugov.

Pravo.

Boji se me — sramujem se ga — obljubil mi je — nisem ga videl ni ga bilo — terdo mu je zažugal — hočem poskusiti ga.

Zapel je glasni zvonec in zopet smo bežali ob valovih peneče Savine.

Pojdiva tje, blagi! tam sem že velikrat našla tolažbe bolni duši.

Z vso mogočo zgovornostjo je skušal Ivan tolažiti žalostno sestrico, pa le malo vspeha so imele besede njegove.

Zdaj se vzdigne (vzdigne se zdaj) sijajni sprevod.

Še dandanes je hranjena taka goba v ljubljanski muzeji.

Tako je prisijala zlata zarja svobode v vsaki kôt slovenskih dežel (v vsaki kôt slovenskih dežel je prisijala tako zarja svobode — prisijala je tako zlata zarja svobode v vsaki kot slovenskih dežel.)

Celi teden so jedli in pili korenjaki na zdravje drugov.

Zdaj pa so se privlekli na obzorje Ivanove sreče tamni oblaki.

§ 3. Kedar sta v stavku dva glagola, ki imata vsak svojo enklitiko, tak stopi druga za svoj glagol, ne stoji pri prvem; to velja zlasti o infinitivu. Za infinitivom stoji tudi če je on sam glagol v stavku; na primer:

Da pa se navadimo prave pisave, treba je seznaniti se z jezikom; pred vsem pa moramo učiti se slovnice. — Oglej! kedaj že sem želel videti ga. — Demosten ni želel prikupiti se ljudstvu. — O postnih dneh

zderžati se mesnih jedí, kaj pritergati si, to nima nobene težave. — Ljubezen do bližnega tirja, vse ljudi v časti imeti; ne biti jim nevošljiv zderžati se vsake krivice zoper nje; nikoli ne zapeljati jih; ne škodovati jim, niti na duši niti na telesu; ne opravljati jih.

§ 4. Kedar se snide več enklitik skupej, sledijo ena za drugo po svoji kreposti; spredej stojé močnejše, slabše jim sledijo. Najmočnejši ste *so, smo*, naj šibkejša je *je*, med njimi so *mi, it, ga; se* pa je naj gibčniša in ima naj večo prostost, stoji toraj pred ali za glagolom, pred ali za subjektom, vendar predeleč ne sme od nobenega stati, le kak subjektov pridevek jo sme ločiti od njega. Če je stavek samostojen, in izpuščen subjekt: *jaz, ti, on, mi, vi, ve*, ter pričjenja stavek kak glagol, takrat sledijo enklitike po svoji versti za glagolom; če pa je stavek odvisen, ondi se vverstijo enklitike po svoji kreposti med vez in glagol (particip); na priliko:

Bali so se — bal se je — ker so se bali; ker se je bal. Nadjali so se ga; nadjal se ga je — ker so se ga nadjali. Obljubili so mi ga; obljubil mi ga je — ker mi ga je obljubil. Zarekli so se mu — ker se mu je zarekel; ker so se mu zarekli. Prilizuje se ti; prilizoval se ti je; prilizovali so se vam — ker so se vam le prilizovali. Enajsta ura se je že bližala, ko se je občinstvo razkropilo — ker se je bližala enajsta ura, razkropilo se je občinstvo.

Doslej razložene pravila veljajo, kedar je glavni stavek sam na sebi, brez odvisnega stavka. Kedar pa ima glavni stavek pri sebi še odvisnega, gledati je na čvetero, namreč: a) je li glavni spredej in odvisni mu sledi; b) je li spredej odvisni, in če je to, c) sta li vezana po kaki vezi ali ne; d) je li glavni preklan (razkrojen) in ima v sebi odvisnega.

§ 5. Če je glavni stavek spredej in odvisni mu sledi, rabi se enklitika v glavnem po pravilih razloženih za glavni stavek (§ 1, 2); v odvisnem pa nastopi precej za tisto, ki ga navaja, to je, ki kaže naravo odvisnega stavka, bodi si namreč, da je odvisni stavek ali krajeven, ali časoven, ali nanašaven, ali primerjaven, ali pogojén, ali vzróčen, ali posledičen idr.:

Napačno.

Ni čuda toraj, da velik hruš in truš vstal je, ko derčali smo le-sem.

Ti pa prestala si toliko bolečin, da čuditi se moram, kako da razpočilo ni od tuge tvoje serce.

Tiho nasmehoval sem se neki dogodbi, ki sem jo pred leti doživel tukaj.

Bog daj, da zbudil bi se tudi v novem letu.

Pač res je, da verno prijateljstvo se šele po ločitvah spoznava.

Pravo.

Menih pa je molčal žalosten, da je našel prevzetneža mesti svetnika.
— Vozili in vozili smo se, da so me bolele poštene kosti.

Ni čuda toraj, da je vstal velik hruš in truš, ko smo derčali le-sem.

Ti pa si prestala toliko bolečin, da se moram čuditi, kako da ni razpočilo od tuge tvoje serce.

Tiho sem se nasmehoval neki dogodbi, ki sem jo pred leti doživel tukaj.

Bog daj, da bi se zbudil tudi v novem letu.

Pač je res, da se verno prijateljstvo spoznava še-le po ločitvah.

Noč pa je med tem postala tako temna, da se jim pot ni več zdela varna.

Imela sta svojo naj boljšo prazniško obleko, ki je pričala od njune pridnosti.

Na obrazu se mu je videlo, da je moral biti pošten vojak.

§ 6. Če je odvisni stavek spredej, in sta vezana po kaki vezi, stopi enklitika v obeh precej za vez, ali vsaj kmali za njo, in sicer pred glagol. — Taki stavki so večidel medsobni (korelativni), in vezi so ali nanašavni in kazavni zaimki ali pa nanašavni in kazavni prislovi (adverb), kot: kdor — ta; kjer — tam; kedar — tedaj; čeravno — vendar; kolikor — toliko; kakor — tako; da (celi stavek) — to.

Napačno.

Kdor videl je gerške Tempe, ta si lahko misli, kako lepo je Moravje.

Čeravno niso sami veliko gleštali, so vendar pridne šolce radi obdarovali.

Pravo.

Kdor je videl gerške Tempe, ta si lahko misli, kako lepo je Moravje.

Čeravno sami niso veliko gleštali, vendar so pridne šolce radi obdarovali.

Kolikor bliže nas je tiral hlaпон proti mestu, toliko več smo dobivali tovaršev na postajah.

Napačno.

Akoravno bili so imenitnega stanu, so vendar s priprostimi kmeti pohlevno ravnali.

Karkoli je mogoče iztirjati iz sedanjega časa, si moramo vse pridobiti.

§ 7. Kedar pa je stavkov pomen tak, da bi morala biti enklitika na prvem mestu glavnega stavka, to je, če ima zaimsek tehten povdarek, takrat se vzeme dalja oblika in pričinja stavek. Osebni zaimsek v Nom. se izrazi.

Napačno.

Kdor se slovenski govoriti sramuje, se mu bo jezik gerdo zapletal, kedar bo po domače govoriti potreba.

Kdor preveč gode, se ga hitro poslušati nevolimo.

Kdor ni mož beseda, ga nikdo nemara.

Pravo.

Akoravno so bili imenitnega stanu, vendar so pohlevno ravnali s prostimi kmeti.

Kjer si ga pustil, ondi ga išči. — Kakor se posojuje, tako se povračuje. Kedar mi prineseš tega nazaj, takrat ti dam družega. — Da bi me učil tak človek, to me serdi.

Ako nam kdo sega v naše temeljne pravice, tak nam je dolžnost, v bran postaviti se na vso moč.

Karkoli je mogoče iztirjati iz sedanjega časa, vse si moramo pridobiti.

Pravo.

Kdor se sramuje slovenski govoriti, njemu se bo jezik gerdo zapletal, kedar bo potreba po domače govoriti.

Kdor preveč gode, njega se hitro poslušati nevolimo.

Kdor ni mož beseda, tega nikdo nemara.

Kdor se tega ne upa, njemu ne dajte pečenke, ker še kaše ne zasluži.

Kdor ima meni kaj dati, na mene se jezi; komur sem jaz kaj dolžan, plačati mu moram. (Dolenski kmet.)

Njemu bo spadal venec zmage, kdor do konca zvest ostane.

§ 8. Če je odvisni stavek spredej in nista vezana po nobeni vezi, rabi se enklitika v odvisnem po pravilih

odvisnega stavka (§ 5), v glavnem pa stopi na prvo mesto naj važniša beseda, večidel glagol, ker je subjekt že omenjen, nikdar pa enklitika ne sme biti prva beseda. — To velja o stavkih vseh verst, nanašavnih, časovnih, vzročnih, pogojnih idr.

Napačno.

Kar je kuga pustila, je pobrala lakota; kar je lakoti ušlo, je turški meč zaterl.

Kdor ga je osebno razžalil, je bil gotov posebne milosti.

Kdor zgodovino le malo prebira, se kmali prepriča, da idr.

Ko smo na odločeni kraj prišli, smo ličen šotor naredili in si malo odehnili.

Predno se kokoni v košaro naložé, se morajo slaběji odbrati.

Kakor se čuje, so se res dobre duše tega dela poprijele.

Če pa tudi mora pred sodbo iti, si vé in zna hitro s pomočjo omikanih dušnih zmožnosti pomagati.

Ako bi se živini krompir brez vsega družega dajal, bi ga, da bi se nasitila, veliko potrebovala, ne zredila pa bi se vendar ne.

In če pojde tako, nas bo tako deleč ta kolobocija pripravila, da ne bomo znali ne slovenskega ne nemškega.

§ 9. Opomba. V pogojnih stavkih utegne odpasti vez: *če, ako, ko*, in takrat sme enklitika pričeti prvi člen stavka, v drugem pa se stavijo besede kakor je bilo pred razloženo.

Pravo.

Kar je kuga pustila, pobrala je lakota; kar je ušlo lakoti, zaterl je turški meč.

Kdor ga je osebno razžalil, gotov je bil posebne milosti.

Kdor zgodovino le malo prebira, kmali se prepriča, da idr.

Ko smo prišli na odločeni kraj, naredeli smo ličen šotor, ter si malo odehnili.

Predno se kokoni naložé v košaro, morajo se slaběji odbrati.

Kakor se čuje, res so se poprijele dobre duše tega dela (poprijele so se res — dobre duše so se res).

Če pa tudi mora iti pred sodbo, vé in zna si hitro pomagati s pomočjo omikanih dušnih zmožnosti (hitro si vé in zna pomagati).

Ako bi se krompir dajal živini brez vsega družega, potrebovala bi ga veliko, da bi se nasitila, pa vendar ne bi se zredila.

In če pojde tako, ta kolobocija nas bo pripravila tako deleč, da ne bomo znali niti slovenskega niti nemškega.

Napačno.

So jele biti na jesen po vročih dnevih hladne noči, so Volkmar posvarili ljudi, rekoč: Ne poležavajte zunaj in po noči nerazodevajte se, da se ne prehladite in se vas griza ne prime.

Je bila poletni čas vročina silna, so skerbni oče po nauku ljudi opomnili, na vročino ne hitro ne hladno piti.

Pravo.

So jele biti na jesen po vročih dnevih hladne noči, posvarili so Volkmar ljudi rekoč:

Je bila vročina silna, opomnili so skerbni oče ljudi idr.

Bi človek ne imel svobode, nebi mu mogel dati na izbiranje blagoslova in prekletstva.

Bi bil jas to vedel, drugače bi bil naredil, mlina bi ne bil zadjal.

Porazstava besedi.

§ 10. Kedar se glavni stavek prekolje in ima v sebi odvisnega, takrat je zadnja beseda prvega oddelka tista, na katero se naslanja odvisni, glagol le ondi, če se pričinja odvisni z besedo: *da*; drugi oddelek pa pričinja kaka tehtna beseda, večidel glagol, nikdar ne enklitika, tudi ne sme biti glagol na zadnjem koncu, niti sam v celem oddelku. Ko bi moralo to biti, bolje je stavka ne krojiti.

Napačno.

Misel, ktera ga je navduševala, je bila plodna.

Veliko takih, ki so se zadnje leta na Rusko preselili, se je zopet v svojo domovino vernilo.

Zastran Maribora, kjer smo precej dolgo ostali, mi je bilo žal, da prikrit je bil po temni noči mojim očem.

Pravo.

Misel, ktera ga je navduševala, bila je plodna.

Veliko takih, ki so se zadnje leta preselili na Rusko, vernilo se je zopet v svojo domovino.

Zastran Maribora, kjer smo precej dolgo ostali, bilo mi je žal, da je bil mojim očem prikrit po temni noči.

Napačno.

Na vse to ga nagnenje serca, kteremu pa gola telesnost gospodari, vleče.

Na mesto starih občin, kjer je starešinstvo pod lipo sodilo pravico, se je ugnezdilo redarstvo.

Barvarji morejo iz sedem poglavitnih barev vse druge barve, kar jih je, zlagati.

Pravo.

Na vse to ga vleče nagnenje serca, kteremu pa gospodari gola telesnost.

Na mesto starih občin, kjer je starešinstvo pod lipo sodilo pravico, ugnezdilo se je redarstvo.

Barvarji morejo zlagati iz sedem poglavitnih barev vse druge, kar jih je.

Nada moja, da bo od tod naprej bolj mirno, splavala je bila hitro po vodi.

V kratkih trenutkih, kar sem bil zapustil vagon, gomizelo je zopet čuda novih popotnikov.

§ 11. Od prejšnega pravila je ločiti stavke, v kterih ste besedi *so, je* glavna glagola (verbum finitum), ne pa enklitiki, ter vežete predikat s subjektom. V takih stavkih pričenjate besedi *so, je* drugi oddelek glavnega stavka. Na primer:

Take šole, ki se ravnaajo po teh mislih, *so* suboparne učilnice. — Prilip sam pa, od kterega smo že pred nekaj povedali, *je* pravo sredotočje za delovanje tega velikana. — Pervo kar povdarjajo *je* pragmatična sankcija. — Krajnska dežela, ki *je* bila nekđaj tako bogata gozdov, *je* zopet v nevarnosti, da etc. — Precej pri vratih, skozi ktere se pride v Rim iz severnih krajev, *je* krasni terg „piazza del popolo“. — Pravi vzroki, zavoljo kterih nam kratijo sovražniki ravnopravnost, *so* povse drugi. — Vse to, kar *je* izrekel pisatelj, *je* gola resnica (gola je resnica). — Slovenec, kakor *je* znano sploh, *je* pobožen in rad moli. — Izmed vseh umetnij, kar jih slajša človeku življenje, *je* poezija naj lepša cvetica.

§ 12. Ravno tako *je* beseda *je* samostojen glagol, kjer *je* subjekt kak celi stavek, zatoraj *je* med tistim celim stavkom in pa predikatom; kot:

Vsak pameten človek vé, da celino orati *je* težava. — Po cesti od zidanega mosta do Celja voziti se, *je* prava pokora. — Popotnim noge umivati, *je* bilo in *je* še današnjega dne delo milostno na Jutrovem. — Narodu svojemu koristiti in k sreči pomagati, *je* namen narodnih mož. — V potu obraza boš kruh jedel, *je* kmetu osodna beseda.

§ 13. Kratke opombice, kot: *se ve da, mislim, menijo, pravijo*, ki jih vtikamo včasih v stavke, dasi niso odvisni stavki, take opombice nimajo nobenega vpliva na konstrukcijo, zato pa sme enklitika stati precej za njimi. — To je tako, kakor tisti gerški *οἴματι*, in latinski ironični *eredo*, ki nespreaminjata konstrukcije. Primeri:

Strah, pravijo, jih je da nebi zgubili ustave. — Tako, mislimo, bi se marsikteri napačnosti prišli okom. — Oboje, *se ve*, je narejeno po nemški. — Pred vsem pa, poprijeli so gospod zopet besedo, bo duhovnemu učeniku na sercu, da razloži svojim učencem imenitnost te čednosti. — Večina, pametna večina, kričijo nasprotniki, se ne zmeni za take sanjarije. — Vaš stric, to dobro vem, bi bil štirideset tisoč uterpel za kaj takega, (ne pa: Vaš stric, to dobro vem, štirideset tisoč bi bil uterpel za kaj takega).

§ 14. Preklati se sme samo glavni stavek, odvisni pa ne; odvisnega utegne krojiti le kak nanašavnik. Odvisni se vverstijo drug zraven družega, kakor so po pomenu zavisni eden od družega, nikdar pa ne vpletati jih, kakor dela Latinščina. — Na nanašavni stavek obešati družega nanašavnega, to ne gre v Slovenščini, tu govor zasukni drugače.

Napačno.

Spoznavši, da brez vertov, v katerih bi se drevesno seme sejalo, ni mogoče ničesar opraviti, je previdni deželni glavar vzkazal, da se mora v vsaki soseski vert za odgojevanje dreves narediti.

Vsak lahko vidi, kakošna, ako bi take pravila obveljale, bi bila po takim ravnopravnost.

Godne gosence se razun barve tudi po tem spoznajo, da se, ko se z lese pobirajo, ne opirajo.

Drugi, kateri so v sredi dežele, se tudi, kakor bom pozneje govoril, v obleki in govorjenji ločijo.

Ravana, naj višjih nočnih duhov, pred katerim, kjerkoli se je pri-

Pravo.

Spoznavši, da ni mogoče ničesar opraviti brez vertov, v katerih bi se drevesno seme sejalo, vzkazal je previdni deželni glavar, da se mora narediti v vsaki soseski vert za odgojevanje dreves

Vsak lahko vidi, kakošna ravnopravnost bi bila po tem, ako bi obveljale take pravila.

Godne gosence se spoznajo razun barve tudi po tem, da se ne opirajo, ko se pobirajo z lese.

Drugi, kateri so v sredi dežele, ločijo se tudi po obleki in govorjenji, kar bom govoril pozneje.

Ravana, najvišjih nočnih duhov, pred katerim sta bežala solnce in

Napačno.

kazal, sta bežala solnce in ogenj, je Ramato, lepo ženo z imenom Sita, odpeljal.

Razgled po savinski dolini je tak, da, ako bi nevošljivost ne bila greh, bi ga gotovo zavidal mestjanom.

Primerilo se je že tudi, da je moral marsikteri, ki se ni, ko se je gospod ob nedeljah k maši pripeljal, spodobno odkril, na Laško iti učiti se omike.

Malo naprej je Hmelčiska gora, kjer je tudi naš vinograd, ki se mu pravi „V pesku“, od kterega sem že nekoliko govoril.

V Mirnopeški fari ni nobenega znamenitega potoka, kakor Temenica, ki skozi Mirnopeč teče, ki se pol ure od vasi v zemljo steka in pri ljukenskem gradu zopet na dan pride.

Naj večji odgovor od tega bodo dajali zanikerni starši, kateri svojih odrašenih sinov, ki jih na ponočevanju zasledijo, ostro ne posvaré.

§ 15. Če se odvisniki že sploh nesmejo krojiti, gledati je še bolj na to, da ne bo stala besedica *da sama*, po šegi nemškega *dass*, ona naj bo vselej pri svojem stavku, naj si je le-ta precej za glavnim, naj si je vtaknjen še drugi vmes.

Napačno.

Le toliko vem, da, ko sem se zbudil, je stalo solnce že visoko na obzorji.

Pravo.

ogenj, kjerkoli se je prikazal, odpeljal je Ramato, lepo ženo z imenom Sita.

Razgled po savinski dolini je tak, da bi ga mestjanom zavidal, ko nebi nevošljivost bila greh.

Zgodilo se je že tudi, da je moral marsikteri iti na Laško učiti se omike, ako se ni spodobno odkril, ko se je ob nedeljah gospod pripeljal k maši.

Ko sem bil pregledal raz grička, o kterem sem govoril v zadnjem listu, mično dolinico in obširne nekdanje samostanske zidine, stopal sem naglo proti grajšinskemu vhodu, ki je na zapadni strani.

Malo naprej je Hmelčiska gora, kjer je tudi naš vinograd, „V pesku“ po imenu; o njem sem že pred nekoliko govoril.

V Mirnopeški fari ni nobenega znamenitega potoka razun Temenice, ki teče skozi Mirnopeč. Ona se steka pol ure od vasi pod zemljo, pri ljukenskem gradu pa pride zopet na dan.

Naj večji odgovor od tega bodo dajali zanikerni starši, kateri neposvaré svojih odrašenih sinov, ako jih zasledijo na ponočevanju.

Pravo.

Le toliko vem, da je stalo solnce že visoko na obzorji, ko sem se zbudil.

Napačno.

Rusini mislijo, da, če bi se Galicija razdelila na dva kosa, bilo bi konec vsem razpertijam.

Strah je bil tak, da, če je koga bolezen napadla, ni pomoči imel.

Porok so vsakemu, da, čeravno je še več domoljubnih možakov, ktere bi radi videli v zboru, boljega ni nobenega.

Na Laškem so še veliko let potem rekli, da, kamor je Hun stopil, ni več trava rastla.

Čudno se mora vsakemu človeku zdeti, da, ker je od drugih Slovencev zmiraj kaj govorjenja, se samo od Slovencev v Istrii tako malo govori.

Drugi menda bolj umno mislijo, da, ker je solnce tako veliko, iz božjega stvarjenja dosti svitlobe na-se vleče.

In tako se je bati, da, ako bi se na pridige v stolnici z laškimi zamenile, bo govornik govoril praznim klopem.

§ 16. Besedico *da* je bolje celó opustiti v takih stavkih, kjer glavni izreče terditev ali pa prošnjo (verba affirmandi, rogandi), ali tudi če ima odvisni v sebi kako splošno resnico ali izrek; zlasti pa je to treba, ako se nahaja v odvisnem stavku še drugi *da*. Tu se konstruira odvisnik kakor bi bil samostojen.

Napačno.

Zvest sem si, da niste kos, izpeljati to reč.

To pa vedite, da, ko bi hišni gospodar vedel, ktero uro bo tat prišel, bi gotovo čul.

Toliko pa moramo opomniti, da, kakor je bil govor od ene

Pravo.

Rusini mislijo, da bi bilo konec vsem razpertijam, ako bi se Galicija razdelila na dva kosá.

Strah je bil tak, če je koga napadla bolezen, da ni imel pomoči.

Porok so vsakemu, da boljega ni nobenega, čeravno je še več možakov, ki bi jih radi videli v zboru.

Na Laškem so še veliko let potem rekli, da ni več rastla trava, kamor je stopil Hun.

Čudno se mora zdeti vsakemu človeku, ker je od drugih Slovencev zmiraj kaj govorjenja, da se samo od Slovencev v Istrii tako malo govori.

Drugi menda bolj umno mislijo, ker je solnce tako veliko, da vleče ná-se iz božjega stvarjenja dosti svitlobe.

Bati se je, ako se zamene . . . da bođe govornik govoril praznim klopem.

Pravo.

Zvest sem si, vi niste kos, da bi izpeljali to reč.

To pa vedite, ko bi hišni gospodar vedel, ktero uro bo prišel tat, gotovo bi čul.

Toliko pa moramo opomniti, kakor je bil govor s veseljem

Napačno.

stranke z veseljem sprejet, ga druga posebno ljubiti ne more.

Molčal je bahač in se pobral z dolgim nosom misleč, da, kdor išče, najde.

Verjemite mi, da z majhnimi stroški si zboljšate lahko ceno pridelkov toliko, da je boste veseli.

Toraj se pač lahko reče, da, kjer ni prave politike, tudi ne more blagostanja narodnega biti.

Samo to vas prosim, da, kedar moji sinovi odrastejo, ako bi po bogastvu bolj hrepeneli kot po čednosti, jih svarite, kakor sem jaz vas svaril.

Ali ne veš, da, kdor gode resnico, ga po perstih klepljejo?

O p o m b a. Če pa tudi se vvede kak izrek z besedo *da*, rabi se vendar kot glavni ali samostojen stavek, ter nastopi beseda *je* za subjekt (ali prvo tehtno besedo), ne pa za *da*. Na primer: Resničen je pregovor, da lakomnost je korenina vseh pregreh. — Ravno tako drugi, ki pravi, da lakomnik je sovražnik vseh, naj bolj pa samega sebe. (Ne: da je lakomnost . . . da je lakomnik — to bi bila subjektivna misel.)

§ 17. Nikar ne delaj preveč odvisnih stavekov, kjer ni treba, zlasti ne nanašavnih. Ali — glavna misel se ne sme izražati v obliki odvisnika, ali pa celó obesiti na odvisnika, marveč naredi raje več samostojnikov.

Napačno.

Kar si kmet žita prihrani, ga da spraviti v tako hranilnico, iz ktere ga zopet nazaj dobi, kar ga potrebuje, in iz ktere se pa tudi takim kmetom, katerim je semena zmanjkalo, proti temu žito posoja. da ga koj po četvi in takošnega

Pravo.

sprejet od ene stranke, druga ga ne more posebno ljubiti.

Molčal je bahač in se pobral z dolgim nosom misleč, kdor išče ta najde.

Verjenite mi, z majhnimi stroški si lahko zboljšate ceno pridelkov tako, da je boste sami veseli.

Toraj se pač lahko reče, kjer ni prave politike, tam tudi ne more biti blagostanja narodnega.

Samo to vas prosim, kedar moji sinovi odrastejo, svarite jih, kakor sem jaz vas svaril, ako bi bolj hrepeneli po bogastvu nego po kreposti. (Sokrat.)

Ali ne veš, kdor gode resnico, njega klepljejo po perstih.

Pravo.

Kar si kmet žita prihrani, dá ga spraviti v hranilnico, in dobi ga zopet nazaj, kedar ga potrebuje. (a. A. B. b).

Pa tudi takim kmetom, katerim je zmanjkalo semena, posoja se žito proti temu, da ga vernejo koj po

Napačno.

kakoršnega je prejel, zopet nazaj verne. (a. A. b. α. c. β. d. γ.)

Po gričih zagledaš le kaki siv, černo opaljeni štempelj, ki je serčno ranjen in za svojimi brati, ki so nekdanj okoli njega stali, žalostno tuguje. (A. a. [a.] a.)

Pri zidanem mostu, ki je čez Savino ravno pred, ko se s Savo združi, razpet, je sedaj vse živo ljudi, ki kamenje za kolodvor in za most čez Savino pripravljajo, po katerem se bo železnica za Savo proti Ljubljani obrnila. (A. [a. b.] A. c. a.)

Da pa z deli dobrotnosti, po katerih bo sodil, ne samopridno ampak dobrotnost do bližnega naznanja, je iz tega očitno, ker vsake sorte ljudi: uboge, ptujce, bolnike, jetnike, in skoraj vse telesne dela milosti našteva, ktere vse in proti vsacemu le vesolna ne pa samopridna ljubezen skazati zamore. (a. [a.] a. A. b. c.)

§ 18. Kedar je strinjenih več stavkov, gledati je na to:

A) Je li glavni prekrojen ali ni. Če ni preklan, uvertstijo se odvisniki po moči v svoji celoti okoli njega po njih pomenu, kakor so namreč zavisni drug od družega. Večidel so časovni, vzročni spredej, posledični, dokazayni, nanašavni, zapopadni pa za njim.

B) Če pa je glavni preklan, paziti je 1.) da ne bode pomožnik „je“ ločen po odvisniku od svojega participa, marveč naj bo po mogočnosti z njim v enem oddelku. 2.) Uvertstijo se posamezni stavki med saboj tako, da je zadna beseda prednjega tista, na ktera se naslanja sledeči. 3.) Glagol naj bode v glavnem stavku kolikor more blizo subjekta, ali od konca ali v sredi, v prekrojenem večidel od konca družega oddelka; v odvisnem naj nastopi kolikor more kmali za vezjo;

Pravo.

žetvi in pa takošnega, kakoršnega so prejeli. (A. [a.] A. b.)

Po gričih zagledaš le kaki siv, černo opaljeni štempelj; on serčno ranjen žalostno tuguje za svojimi brati, ki so nekdanj stali okoli njega. (A. B. a.)

Pri zidanem mostu, ki je razpet čez Savino ravno pred, ko se združi ona s Savo, je sedaj vse živo ljudi. (A. [a. b.] A.) Oni pripravljajo kamenje za kolodvor in za most čez Savino, da se bo po njem železnica obrnila za Savo proti Ljubljani. (A. a.)

Da pa naznanja z deli dobrotnosti, po katerih bo sodil, dobrotnost do bližnega ne pa samopridne, očitno je iz tega, ker našteva vsake verste ljudi, kot: uboge, tujce, bolnike, jetnike, in pa skoraj vse telesne dela milosti; kajti le-te vse in proti vsacemu more spolnovati le vesolna ljubezen, ne pa samopridna. (a. [a.] a. A. b. A.)

ne sme pa biti glagol zadnja beseda niti v glavnem niti v odvisnem stavku, razun če je stavek prav kratek ali pa če mu sledi odvisni uveden z besedo *da*, ki izraža glagolov zapopadek ali pa posledek. — Glagol staviti konec stavka je germanizem. — Na to pravilo smo imeli ozir pri popravi vseh prejšnjih stavkov, nujte jih primeriti! Izgledi za 1, 2, 3, sledijo promiscue, ker imajo veliko medsobnosti.

Napačno.

Kedar človek na jesen rumenkasto drevje pogleda, katero je še malo pred lepo zelenelo, ga navadno neka otožnost obhaja, brez da bi za njen vzrok vedel; ako pa o tem pomisli, se bode kmali prepričal, da ta otožnost od tod izvira, ker se svoje minljivosti spomni.

Včeraj sem vse ulice prehodil, karkoli jih naše mesto ima, in vendar nisem mogel ne enega človeka zagledati, kterege bi bil poznal.

Kmalo po tem, ko v svoje staniše pri Tisi pride, ga najdejo nekega jutra mertvega v postelji.

Ker knezinja to tukaj dela, kamor malokrat pride, se gotovo tudi enako v Parizi obnaša, kjer je njeno stanovanjšče.

Deželni odbor je na podlagi osnove, ki so jo skušeni zdravniki podali, izdelal statut, ki bi vsem potrebam tako zadostoval, kakor jih sedanji čas tirja.

Akoravno bi se bil rad precej po zali Gorici ozerl, sem to zavolj tega za nekaj časa odložil, ker mi je bila priložnost, z nekim gospodom odriniti v Oglej.

Pravo.

Kedar pogleda človek na jesen rumenkasto drevje, katero je malo pred lepo zelenelo, obhaja ga navadno neka otožnost, in on sam si ne ve povedati zakaj; ako pa o tem pomisli, kmali se bode uveril, da ta otožnost izvira od tod, ker se spomni, da je tudi on minljiv. (2.) Cigale.

Včeraj sem prehodil vse ulice, karkoli jih je v našem mestu in vendar nisem naletel niti na enega človeka, kateri bi mi bil znan. (1. 2.) Cigale.

Kmali po tem, ko pride v staniše svoje pri Tisi, najdejo ga nekega jutra mertvega v postelji. (3.)

Ker dela knezinja to tukaj, kamor malokrat pride, gotovo se enako obnaša v Parizi, kjer je njeno stanovanjšče. (1. 3.)

Na podlagi osnove, ki so jo podali skušeni zdravniki, izdelal je deželni odbor statut, ki bi zadostoval vsem potrebam tako, kakor jih tirja sedanji čas. (1. 2.)

Čeravno bi se bil rad precej ozerl po zali Gorici, odložil sem to za nekaj časa zato, ker mi je bila priložnost, z nekim gospodom odriniti v Oglej. (1.)

Nevemo je li res ali ne, kar časopis sedaj pripovedujejo, da se

Napačno.

Ko bi se ne bal, da bi s svojim govorom vaše poterpežljivost ne utrudil, bi vam hotel nekoliko bolj razlagati, kaj bo učenik svoje učence učil.

Iz tega, kar smo doslej od ljubezni do bližnega rekli, se tudi lahko razume, zakaj zaterjuje Jezus, da bode le po delih ljubezni do bližnega sodil.

Samo to prosim Vaše veličanstvo, da, ker od nekterih ministrov, ki v angleški državi najviše časti uživajo, nikakošne milosti upati ne morem, da se samo od Vas in od nobenega drugega sledeče prošnje izpolnijo.

§ 19. a) Nemški: nicht nur — sondern auch sloveni se tako: Če imata oba oddelka jeden praedikat (glagol), stopi glagol pred nikavnico, in nikavnica stoji pri svojem zanikancu. — Tako se ognjemo genitivu pri zanikanem glagolu.

Napačno.

Zgodovina nam ne kaže le lepih in slavnih del, ampak tudi strasti in hudobije, ki so bile državi na škodo, Šk.

Takih izgledov ne najdemo samo pri ljudeh, ampak tudi živalih. Ber.

Pravo.

je vernilo veliko tisoč Boznjakov zopet v Boznijo nazaj. (3.)

Kar na vrat na nos bi nobenemu ne svetovali, da bi se presilil.

Ko bi se ne bal, da bi utrudil vaše poterpežljivosti s svojim govorom, hotel bi vam nekoliko bolj natanko razlagati, kaj bo učil učenik svoje učence. (3.)

Iz tega, kar smo doslej rekli od ljubezni do bližnega, razume se tudi lahko, zakaj Jezus zaterjuje, da bo sodil le po delih ljubezni do bližnega.

Ker nemorem upati nobene milosti od nekterih ministrov, ki uživajo v angleški državi najviše časti, tak prosim Vaše veličanstvo samo to, da se samo od Vas in od nobenega drugega izpolnijo te-le prošnje. (Da se spolnijo samo od Vas in od nob. idr. (1. 3.)

Naj bi se pozneje tudi zgodilo, da se spozabi pobožni otrok in greši, oglasil se bo zopet božji strah, ki ga je pobožna mati zasadila v otroško serce.

Pravo.

Zgodovina nam kaže ne le lepa in slavná dela, ampak tudi strasti in hudobije, ki so bile na škodo državi.

Take izgledé najdemo ne samo pri ljudeh, ampak tudi pri živalih.

Napačno.

Ljudem niso zgoreli le poljski pridelki, temveč tudi obleka in orodje. „Nov.“

Rössler čajavlja, da potovanje po okuženih nogradih ni le koristno, temuč celo potrebno. „Nov.“

Slavni možje ne pospešujejo le z dejanjem, temuč tudi z izgledom blagor človeštva. C. mat.

Paglovec ni bil le zelo učen, ampak tudi vnet za čast božjo in blagor naroda. Dol.

In tega ne bo veselo le dramatično društvo, marveč še bolj občinstvo slovensko.

b) Nemški: nicht nur nicht — sondern nicht einmal; nicht einmal — geschweige denn, sloveni se različno. Na pr.:

Ne da bi mu dal besedo, še pogledal ga ni. — Ne da bi sam kaj storil, še drugim nagaja. — To nič ne koristi, to še le škodi. — Nič nisem pridobil, še zapravil sem veliko. — Še bral ni, kaj še da bi se naučil (er hat nicht einmal gelesen, geschweige denn gelernt). — Še pravilno brati nezna, kaj še le lepo deklamovati. — Še domá nemorem braniti se mrazu, kaj še le na morji v viharji, (tem manj na morji, — kamo li v viharju na morji).

§ 20. Primerimo še Slovenščino z Latinščino. Stari klasični jeziki, latinski in gerški, vpletajo odvisne stavke v glavne, odvisne v odvisne, pa tudi glavne v odvisne. In tako se strinja, kar je logično ločenega in različnega, formalno ali gramatično v plastično enojno celoto. Slovenščina pa tudi gramatično loči, kar je logično ločenega, ter stavi stavke drugzega za drugim kakor so si medsobni. Tam prevaguje formalnost ali plastika, pri nas pa logika.

Na to različnost je gledati pri prestavah. Glavni stavek namreč se vzema po mogočnosti skupaj v svojo celoto; odvisniki se tudi odlepijo od drugih odvisnih ter kolikor moč v svoji celoti vverstijo okoli glavnega; kaki

Pravo.

Ljudem so zgoreli ne le poljski pridelki, marveč tudi obleka in orodje; (ali: Zgoreli so pridelki, obleka in orodje.)

Rössler objavlja, da je potovanje po okuženih nogradih koristno, dà, celo potrebno.

Slavni možje pospešujejo blagor človeštva ne le z dejanjem, tudi z izgledom.

Paglovec je bil zelo učen mož, pa tudi vnet za čast božjo in blagor naroda.

In tega bo veselo ne samo dramatično društvo, še bolj pa občinstvo slovensko.

terdiven ali dokazovaven se mora večidel spremeniti v glavnega in pa postaviti na zadnji konec periode. To pravilo je splošno, v posameznih slučajih mora soditi razumnost prestavljavčeva.

Vzemimo si v pregled nekaj izgledov in na večo umevnost naredimo oblike (formula), glavni stavki naj bodo obraženi z A, B, C, \dots njihovi odvisniki z a, b, c, \dots in zopet od le-teh zavisni z $\alpha, \beta, \gamma, \dots$ naprej z $1, 2, 3, \dots$ (to smo rabili § 18.) . . .

Latinski.

Cic. Cat. III. 2. Atque ego, ut vidi, quos maxime furore et scelere esse inflammatos sciebam, eos nobiscum esse et Romae remansisse, in eo omnes dies noctesque consumpsi, ut, quid agerent, quid molirentur, sentirem ac viderem, ut, quoniam auribus vestris propter incredibilem magnitudinem sceleris minorem fidem faceret oratio mea, rem ita comprehenderem, ut tum demum animis saluti vestrae provideretis, quum oculis maleficium ipsum videretis.
(A a α b A c [β] c d [γ] d δ .)

Caes. b. g. I. 23. Helvetii, seu quod timore perterritos Romanos discedere a se existimarent, eo magis quod pridie superioribus locis occupatis proelium non commiserant, sive eo, quod re frumentaria intercludi posse confiderent, commutato consilio atque itinere converso nostros a novissimo agmine insequi ac lacessere coeperunt.
(A a α b A.)

Cic. Cat. III. 3. Quum summis ac clarissimis hujus civitatis viris, qui audita re frequentes ad me mane convenerant, literas a me

Slovenski.

Ko sem videl, da so med nami v Rimu ostali oni, ki sem vedel, da so najbolj vneti besnosti in hudobije, obrnil sem vse dneve in noči na to, da pozvem, in vidim, kaj delajo, kaj počno, naj bi zasačil stvar tako, da vi skerbite za svoj blagor še le po tem, ko vidite hudodelstvo samo; kajti vašim ušesom bi bil mój govor premalo verjeten zavoljo prevelike hudobije.
(a α b A c β d γ B.)

Helvetje so spremenili svoj naklep, obrnili se nazaj, ter jeli naše napadati od zadej in dražiti jih, bodi si ker so menili, da so se Rimljani straha preplašeni odmaknili od njih, tembolj ker se predni dan niso bojevali, čeravno so bili posedli verhunce, bodi si ker so se nadjali prekračiti Rimljanom pot do živeža. (A a α 1 b.)

Slavni možje tega mesta, ki so se obilno sešli k meni zjutraj zaslšavši ta dogodek, zahtevali so, naj odprem pisma predno jih pre-

Latinski.

mane convenerant, literas a me prius aperiri quam ad senatum deferri placeret, ne, si nihil esset inventum, temere a me tantus tumultus iniectus civitati videretur, negavi me esse facturum ut de periculo publico non ad consilium publicum rem integram deferrem. (a α a b [β] b A c.)

Slovenski.

občim senatu, da nebi obudil toliko hrupa po mestu, ako se ne najde nič; jaz pa sem rekel, da tega ne storim, da nebi naznanil o deržavni nevarnosti deržavnemu zboru cele stvari.

(A a A b α t B c β.)

(Tu je bolje narediti dva glavna stavka.)

§ 21. Pri prestavljanji nemškega „wovon — von dem wir wissen — meinen — denken — hören u. s. w.“ varovati se je germanizma. Tu ni treba rabiti: o katerem vemo, da... o čemur slišimo, da... Tu ima Slovenščina neko atrakcijo; kazavnik v stavku z *da* se opusti, nanašavnik pa stopi v njegov sklon (je nategnjen) ter je potem zavisen od glagola v stavku z *da*. Obliči se stavek tako, kakor ko bi ne bilo v njem „vem da“. Na primer:

Slovenski.

Razodevaj se le onemu, kdor veš, da ti je vdan.

Ne dajej mu, čigar veš da ni.

Ne išči ga, kogar veš da nikdar ne dobiš doma.

Ne govori ž njim, komur veš da ni upati.

Le tega prosí, pri katerem veš da dobiš.

Išči ondi, kjer veš da dobiš.

Kaj nam praviš, česar vemo da sam ne veš.

Govoril sem vam, kar sem pričal, da vam bode hasnilo.

Nikar ne govori, kar ne veš če je res.

Kar menim da je prav, storim sam, ni treba priganjati me.

Germanizem.

Von dem du überzeugt bist, dass er etc. — o katerem veš da...

O katerem veš, da ni njegovo.

Von dem du überzeugt bist, dass du ihn etc.

O katerem veš, da mu ni upati.

O katerem veš, da dobiš pri njem.

Wovon wir überzeugt sind, dass du es nicht weisst.

Wovon ich überzeugt bin, dass es euch ect.

O čemur ne veš če je res.

Wovon ich meine, dass es recht ist.

§ 22. Dovršniki in nedovršniki. Za porabo dovršnikov v preasentū ob kratkem to le:

I. Vzemi kot podlago za bistvo dejanja, dejanje samo na sebi, kot pojem. In to dejanje se godi v sedanjosti, in traja toliko in toliko časa, in to trajanje si značimo s črto — — — durativ. To se utegne ponavljati — — — iterativ na pr.:

Hlapec pelje gnoj na njivo. — Hlapec vozi gnoj na njivo celi dan. — Dekla nese kosilo delavcem, ki gnoj nosijo po bregovih.

To vam je pravi praesens — praesens logicum in tega imajo samo verba durativa in verba iterativa, to je nedovršniki.

II. Mislimo si dejanje v hipu. momentan, v posameznih kratih, hipe značimo s pikami; pika se ne dá raztegniti. Posamezni hipi ne trajajo, pa so vendar sedaj v praesentu; hipi so sedaj, ali so bili, ali bodo hipi (praes. praeter. futur.) sem dal, dam, bom dal. In to so dovršniki. Oni kažejo začetek dejanja, ali konec, ali pa oboje skupaj, hipno, momentan. Na pr.:

Ob 10. sem zaspal, pa se nisem naspal, kar skočil sem na noge.

Dovršniki ne morejo imeti praesenta v pravem pomenu, pač pa se rabijo v obliki praesenta — praesens formale; tega jim ne more nihče odrekati.

Sedanjik imajo dovršniki:

a) hipni, momentan: zinem, pljunem, kihnem, brcnem, sunem, dregnem; dam, posodim, izročim idr. na pr.:

Dam ti tukajle v roko 5 kr. za češnje, unkrat sem dal jih 20, pa nimaš nič; nedam ti nič več.

b) Toraj se rabijo v pomenu futura in futura exacta, na pr.:

Kedar prideš domov, še kaj dobiš — quando veneris, accipies. — Kedar mi vrneš, zbrišem ti dolg — quando solveris, delebo debitum.

c) Taki posamezni akti se godijo sedaj, so se že večkrat godili in se bodo še godili; pa vselej vsak záse, posamezno, jedenkrat, In to je grški aoristus gnomicus, in ta je v naših pregovorih. Na pr.:

Roka roko umije. — Vrana k vrani sede — simile simili gaudet.
 — Osla pošlji križem svet, uhat ti pride nazaj kèt popred. — Martin
 v Zagreb, Martin iz Zagreba. — Tepec si prišel, tepec pojdeš iz šole. —
 (Pogorelec lennuhu.)

d) perfektivni, dovršni glagoli se rabijo tudi za
 praes. historicum, popisnem, napr.:

Dolgo smo imeli lepo vreme — kar na enkrat se za Hmelnikom
 oblaki prikažejo, hitro se stemni, začne v megli hruščati, blisek švigne,
 parkrat zabobni, toča se vsuje, dež se ulije, strah in groza popade vse“.

Tako imamo v slovenščini pri treh glavnih časih po
 dva načina, toraj šest glavnih časov

I. praes. emo — kupujem, kupim

II. praeter } emebam — kupoval sem,
 } emi — kupil sem

III. futur. emam — kupoval bom, kupil bom, in kupim.

fut. exact. cum emero — ko kupim.

plusq. quando emeram — ko sem bil kupil.

To je v narodu: in usus je gramatiki praeceptum,
 Das letzte Warum in der Sprache, wie in der Natur, lässt
 sich oft nicht erklären, rekel je Miklosich.

